

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 10

15. Decbr.

66. Aarg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1945

Forlang den hos Deres Købmand

L. KRISTENSEN

REMINGTON OG REMTOR
SKRIVEMASKINER

DANMARKS ÆLDSTE
SKRIVEMASKINE-FIRMA

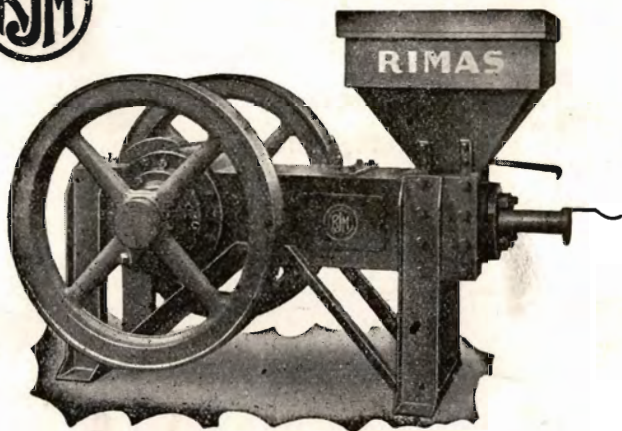
FREDERIKSBERGGADE 1 A
KØBENHAVN K.

Røde Drænrør

2" — 12"

Fredenshøj Teglværk

Aabenraa
Telefon 2127

„RIMAS“ TØRVEPRESSERE

„RIMAS“ ÆLTEVÆRKER

„RIMAS“ FORMTØRVSPRESSER

er uovertrufne i Kvalitet, Driftssikkerhed og Økonomi.
Indgiv Deres Bestilling i god Tid.

**Ringsted Jernstøberi
& Maskinfabrik A/s**

Aktieselskabet

CARLSBERG TEGLVÆRK

Middelgade 14, Randers — Telefon 1515

Carlsberg Teglværk: Randers 174

Faarup Teglværk: Faarup 10

„Haandbog for Jægere“

Ny Udgave i to Bind

Ny forøget Udgave i to store Bind paa tilsammen 710 spaltede Sider. Det righoldige Billedmateriale er betydelig forøget. Dette er især iøjnefaldende, naar Talen er om Fotografierne. Billedredaktører er to kendte Jægere, Landsretssagfører Otto Pers og Grosserer Ludvig Svendsen.

„Haandbog for Jægere“ er udgivet af Direktør A. L. V. Manniche med Bistand af Professor Øjvind Winge og i Samarbejde med en Række landskendte Autoriteter, hver med sit Speciale. De sidder ikke alene inde med den fornødne boglige Viden, men kender tillige deres Emner fra Praxis, fra deres Færden ude i Naturen med Bøsse og Hund.

„Haandbog for Jægere“ er faktisk uundværlig for enhver Jæger, fordi den hjælper ham til at udøve sin Idræt paa bedre Maade og med større Udbytte. Den nye Udgave af „Haandbog for Jægere“ koster 46 Kr., smukt og solidt indbundet i to Bind med Skindryg af brun Oksehud 65 Kr. Den kan efter Aftale med en Boghandler leveres mod Betaling i nemme maanedlige Rater.

G Y L D E N D A L

Sydvestjyske Teglværkers Salgskontor

Telefon 58

Ølgod

Telefon 58

RØDE DRÆNRØR

føres altid paa Lager fra 2" til 8". — Tilbud til Tjeneste.

**A/S Gammelgaard Teglværk,
Skive.**

Telefon 187.

Petersværk Betonvare-Industri. Nørresundby. — Tlf. 1055 (2 Lin.)

Alt i Betonvarer efter D. S. 400.

Renseanlægget „Ringtanken“ (Dansk Patent Nr. 59820).
Egne Fremstillingsmetoder af højeste Standard.

RØDE DRÆNRØR TAGSTEN MURSTEN =

**Kählers Teglværk
KORSØR**

Bjerringbro Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Telf. 111, Bjerringbro

Alle \triangle -mærkede Rør
Imprægnerede
og uimprægnerede

Stort Lager
Altid leveringsdygtig

RESENBRO CEMENTSTØBERI

v/ Ingeniør C. G. Madsen
Telefon 34

Prima Betonrør efter dansk
Ingeniørforenings Normer
Mrk. \triangle i alle gangbare Di-
mensioner fra 10—60 cm saa-
vel med som uden Muffe.

FORLANG TILBUD

Røde Drænrør

indtil 16" Diameter

A/S Hvorslev Teglværk
pr. Ulstrup
Telefon 67 Ulstrup

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD
Telefon 921

Normrør

med Garantimærket \triangle
Imprægnering
Brøndrør

Nivaagaards Teglværk

Telf. Nivaa Nr. 9 Nivaa St.

Drænrør i alle Dimensioner
fra 2" til 15". — **Lerrør** med
og uden Muffe fra 6" til 15"

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

PRIMA, RØDE DRÆNRØR

i Størrelse fra 2 til 15 Tommer.

Indhent Tilbud.

Tlf. Højslev 3.

Røde — 2"—12" — Drænrør.

Forlang Tilbud.

Akts. Frederiksholms Tegl- & Kalkværker.
Rosenørnsallé 18. — København V. — Central 282.

Kroghsgades Cementstøberi

v/ J. C. HALVORSEN
& SØNNER.

Kontor: Dannebrogsgade 22,
Aarhus.

Tlf. 5019—5020.

Ny Fabrik i Vejlbj.

Tlf. Riisskov 9319.

Alt i Betonvarer D. S. 400.

HORNBAEK Cementvare- og Mørtelfabrik

Marius Ødum

Telef. 400 Randers

Kun \triangle -mærkede Varer
føres. - Største Lager.
Bedste Kvalitet. - For-
lang Tilbud

Stenvad Cementstøberi

Telf. 6 Stenvad

Arnold Westmark

Alle \triangle mærkede Rør føres
Altid leveringsdygtig

Midtjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon Skive 1030

S m. b. A.

Telefon Viborg 1330

Alle Størrelser i Drænrør leveres

Det gældige Foreningselskab

Dansk Plantageforsikringsforening

tegner Forsikring for Genplantningsværdien for Naaletræsplantager overalt i Danmark. Indskud een Gang for alle 1 Kr. pr. ha, dog ikke under 1 Kr. Aarlig Præmie pr. ha 20 Øre, dog ikke under 100 Øre. Vedtægter og Indmeldelsesblanketter faas ved Henvendelse til

FORENINGENS KONTOR I VIBORG.

Brunkul
Mergel
Kalk

H. THEUT

VIBORG . Telf. 1560 - 1559

VIBORG ANDELS-SVINESLAGTERI

Vore Udsalg bringes i Erindring

Telefoner 137 og 779

A. Philipsen & Co., Viborg.

Maskinanlæg - Automobiler.

Telefon 173-174.

Elektriske Anlæg.

Vandværksanlæg.

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telef. 1400 (3 Lin.)

Sct. Mathiasgade 68
Kontortid: Kl. 9-15

Viborg Papir-Comp.

Papir & Papirvarer en gros.
Bogtrykkeri.
Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31-33.
Tlf. Viborg 802-803.

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid: 9-15

Telefon: 1500
(5 Linier)

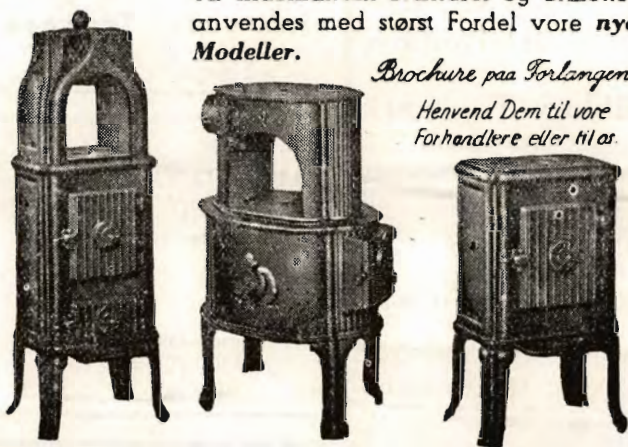
Kontor i Karup

RIBE Brændeovne og Tørveovne

Til indenlandsk Brændsel og Briketter
anvendes med størst Fordel vore nye
Modeller.

Brochure paa Forlangende

Henvend Dem til vore
Forhandlere eller til os.

A/S RIBE JERNSTØBERI · RIBE
GRUNDLAGT 1848 · TELEFON 261 & 262

Stryg elektrisk

SK ØL I JYLLAND

FORLANG

“ODIN” ØL

FINESTE KVALITETER

AALBORG TAFFEL AKVAVIT.

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 10

15. Decbr. 1945

66. Aarg.

Indtrædende Medlemmer indtegnes hos Selskabets Forretningsførere. Medlemsbidraget er enten aarlig mindst 5 Kr. eller en Gang for alle mindst 100 Kr. Større Bidrag modtages gerne. Korrespondancer og Afhandlinger bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Tidsskriftet udgaar ca. 16 Gange aarligt og sendes uden Vederlag til Selskabets Medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg. Annoncepris 30 Øre pr. mm. Oplag 18,000 Eksemplarer.

Indhold: Hedeselskabets Bestyrelse. — Fra Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed. — Foryngelsesmetoder for Rødgran. — Tørveproduktionen i 1946. — Litteratur: Vildmosearbejdet. — Mindestensafsløring. — Mindre Meddelelser.

Hedeselskabets Bestyrelse.

Ved kgl. Resolution er Kontorchef *P. Stahlschmidt* udnævnt til Departementschef i Landbrugsministeriet fra 1. November.

Landbrugsministeriet har fra 31. Oktober fritaget hidtilværende Departementschef *J. W. Wilcke* fra Hvervet som Landbrugsministeriets Repræsentant i Hedeselskabets Bestyrelse og derefter beskikket Departementschef *P. Stahlschmidt* til at varetage samme Hverv.

Fra Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed.

Fra Distriktskontorerne under Hedeselskabets Mose- og Engafdeling foreligger der en Opgørelse over Arbejdet i Oktober Maaned 1945.

Det fremgaar heraf, at der i Maanedens Løb er fuldført 304 Arbejder omfattende 1479 ha til en samlet Udgift af 1 269 735 Kr. Heraf var 278 Drænings- og Kultiveringsarbejder omfattende 850 ha (Udgift 829 295 Kr.) og 26 Vandløbsreguleringer med et interesseret Areal paa 629 ha (Udgift 442 440 Kr.).

Derudover er der i samme Maaned færdigprojekteret og tilstillet Rekvirenterne 652 Arbejdsplaner omfattende 2604 ha til en Overslagssum af 2 923 358 Kr. Heraf var 624 Drænings- og Kultiveringsplaner omfattende 2189 ha (Overslagssum 2 424 263 Kr.) og 28 Vandløbsreguleringer med et interesseret Areal paa 415 ha (Overslagssum 499 095 Kr.).

C. V. S. L.

Foryngelsesmetoder for Rødgran.

Ekskursion til Palsgaard Statsskovdistrikt
den 7. Juli 1945.

Hedeselskabets Skovridere samledes den 6. Juli 1945 til et fagligt Møde i Silkeborg og foretog den følgende Dag en Ekskursion til Palsgaard Skovdistrikt for her specielt at studere de af kgl. Skovriders *Kierkgaard* benyttede Foryngelsesmetoder for Rødgran.

Deltagerne mødte Kl. 9 i den nordlige Del af Gludsted Plantage og blev modtaget af kgl. Skovriders *Kierkgaard*. Endvidere deltog Distriktets Assistenters og Skovfogeders i Ekskursionen.

Efter at Skovriders *Kierkgaard* havde budt Deltagerne velkomne til *Palsgaard Statsskovdistrikt*, foreviste Skovriders en Række af ham i 1927 anlagte Underplantningsforsøg i fransk Bjergfyr i Afdeling 9 og 10 i Gludsted Plantage.

Kgl. Skovriders K. Kierkgaard.

Forsøget, der ligger umiddelbart op til Viborg—Vejle Landevejen, omfatter 3,7 ha og laa hen som Hede inden Tilplantningen med fransk Bjergfyr fandt Sted. — Tilkultiveringen blev foretaget paa følgende Maade: Arealet blev reolpløjet 1900—1901 og tilplantet 1901—1902. Arealet blev ikke overfladebehandlet forud for Reolpløjningen, men Lyngen blev afbrændt.

I Efteraaret 1926 blev der gravet Huller til Underplantningen, som fandt

Sted i Foraaret 1927 paa følgende Maade:

Parcel 1: Rødgran. Parcel 2: Sitkagran. Parcel 3: Birk, plantet, Bøg, saæt. Parcel 4: Sitkagran. Parcel 5: Europæisk Lærk. Parcel 6: Bøg og Nordmannsgran. Parcel 7: Rødgran. Parcel 8: Graa Douglasgran. Parcel 9: Jap. Lærk. Parcel 10: Sitkagran. Parcel 11: Ø-Sitkagran. Parcel 12: Nordmannsgran. Parcel 13: Rødgran. Parcel 14: Alm. Edelgran. Parcel 15: Douglasgran.

Over alle Forsøgsarealerne var der endnu en mere eller mindre tæt Skærm af fransk Bjergfyr. Kun over Parcelen med grøn Douglas var Skærmen helt fjernet. — Skovriders *Kierkgaard* fremhævede, at

hans Erfaring var den, at Skærmen ikke maatte tages bort, før Underplantningen var vokset igennem denne.

I Almindelighed vil man sikkert fjerne Skærmen paa et tidligere Tidspunkt, men de enkelte Parcellers Udseende tyder paa, at Skærmens Bibeholdelse kun har gavnet Underplantningen.

Bøgens Udvikling var forbløffende god, og underbyggede i høj Grad Skovriderens Tilbøjelighed til at foretrække Bøg for Eg ved Opbygning af Løvtrægrupper og -kapper i Plantagerne.

Den alm. Ædelgran havde i Aar til Trods for den tætte Skærm lidt en Del under den sene Foraarsnattefrost.

Den jap. Lærk havde udviklet sig meget smukt i Modsætning til sin europæiske Søster, der slet ikke kan finde Anvendelse i Hedeskovbruget. — Den jap. Lærk fortjener sikkert en mere fremtrædende Plads i Hedeskovbruget end man hidtil har givet den.

Den grønne Douglas havde udviklet sig meget tilfredsstillende og viste sig, som man iøvrigt ogsaa maatte vente efter Erfaringer andetsteds fra, i enhver Henseende den graa Douglas overlegen. — Sidstnævnte Træart bør ikke anvendes til Skovplantninger her i Landet.

Nærmere Oplysninger om ovenstaaende Forsøg findes i Det forstlige Forsøgsvæsens 16. Bind Hefte 4.

Ved Siden af ovennævnte Forsøg saa man en Underplantning under Bjergfyr, der var udført med $\frac{2}{2}$ og $\frac{2}{0}$ Rødgran, der dels var plantet i Skrippe og dels i gravede Huller. — Af Forsøgene fremgik det tydeligt, at man naar det bedste Resultat ved at anvende 4 Aars Planter og plante i gode gravede Huller.

Fra Forsøgene kørte man ad Landevejen gennem *Gludsted* og *St. Hjöllund Plantager* til *Langebjerg Plantage* beliggende Nord for Hampen Sø. Her besaa man i Afdeling 7 en meget smuk ca. 80aarig Rødgranbevoksning anlagt paa Agerjord. Bevoksningen bestod af ualmindelige høje jævnføre Træer. Bevoksningen bærer Præg af, at Tyndingshugsten er paabegyndt meget sent (efter hvad der oplystes i 50 Aars Alderen). Fra 1923 er Afdelingen regelmæssig gennemhugget hvert 3. Aar og Bevoksningen har i Dag et smukt og velbehandlet Præg med den for Rødgran i god Vækst karakteristiske røde Farve. Sundhedstilstanden var bemærkelsesværdig god.

Til Trods for de store Mængder Træ, der var ført herfra i de senere Aar, var det bemærkelsesværdigt at se hvor faa Tilfælde, der var sket Paaslæbningsskader, hvilket skyldes, at man ved Hugsten har taget Hensyn til Udslæbningsretningen.

I Diskussionen om Foryngelsen af *Langebjerg Plantage* kom man ind paa Spørgsmaalet om Behandlingen af Vindbrudshuller og Vestrænder i større ensartede Rødgranbevoksninger. — Herunder fremhævede Skovrider Kierkgaard, at man saadanne Steder ikke maatte

hugge andet end det, der gik ud eller væltede af sig selv, idet man maatte gaa ud fra, at de tilbagestaaende Træer var særlig vindfaste. Endvidere var det af største Betydning at faa saadanne Rande underplantede i god Tid.

Fra Afdeling 7 kørte man til den østlige Del af *Langebjergh Plan-*

Kileforyngelse i Rødgran. fot. H. Skodshøj
I Forgrunden Opvækst af selvsaet Rødgran. Palsgaard Skov.

tage, hvor man gjorde holdt ved nogle smukt udførte Kileforyngelser i gammel Rødgran.

Ekskursionen fortsatte herefter til *Palsgaard Skov*. De første Kulturer i Palsgaard Skov stammer fra 1804 og blev udført som Saaingskulturer af Skovfyr, Rødgran, Birk og Lærk, hvoraf kun Rødgran samt enkelte spredte Lærk og Skovfyr endnu er tilbage. I Afdeling 36 bemærkedes en smuk Selvforyngelse under gammel Rødgran. For at stabilisere Bevoksningen var Selvforyngelsen suppleret med Ædelgran. Da der findes en Del Raavildt i Palsgaard Skov, har det været nødvendigt ved Tjæring af Topskudene at beskytte Ædelgranen mod Vildtbid.

Fra Tiden før 1923 findes ingen Selvforyngelser paa Distriktet, idet de dengang anvendte Kulturmetoder — Renafdrivning, Afbrenning af Kvaset og Plantning — ikke var gunstige for Fremelskning af Selvsaaninger. Denne Kulturmetode med Afdrivning af store Flader bevirkede endvidere, at der fremkom store Mængder af Snudebiller, som Aar efter Aar helt eller delvis ødelagde Kulturerne og forårsagede

store Udgifter til Efterbedring. Som Eksempel herpaa nævnede Skovrider Kierkgaard, at man paa et Areal, der var afdrevet i 1912, indtil nu havde plantet 26 000 Planter pr. ha, uden at det til trods herfor var lykkedes at frembringe en blot nogenlunde tilfredsstillende Kultur.

Skovrider Kierkgaard, der i 1923 overtog Distriktet, indsaa det

Nyanlagt Kile i gammel Rødgran. fot. K. Mengel.
Palsgaard Skov.

haabløse i at fortsætte med de hidtil anvendte Foryngelsesmetoder og gik derfor, til trods for Forskrifterne i Driftsplanen, over til ved Foryngelsen i gammel Rødgran at anvende Kileforyngelse suppleret med Selvsaaning.

Paa Palsgaard Distrikt udføres Kileforyngelse — eller rettere stribevis Foryngelse — af Skovrider Kierkgaard paa følgende Maade: I de til Foryngelse udsete Bevoksninger, i hvilke der ikke fornylig maa være foretaget Gennemhugninger, renhugges med passende Mellemrum Striber i Retning Øst—Vest afsat efter Kompas. Stribernes Bredde varierer fra ca. 8—15 m afhængig af Bevoksningens Højde, men dog aldrig bredere, end der opnaas en tilstrækkelig Skyggevirkning paa det afdrevne Areal.

Plantningen sker udelukkende i gravede Huller med Anvendelse af bedste Plantemateriale. Kvaset forbliver paa Pladsen og spredes mellem Planterne. Herved kommer de i Kvaset værende Næringsstoffer Planterne til Gode, ligesom det har vist sig, at Snudebillernes Virksomhed hæmmes stærkt paa Arealer, hvor der findes rigeligt med Kvas.

Naar Kulturen i den først anlagte Stribe er slaaet an, og Faren for Angreb af Snudebiller i Hovedsagen maa anses for at være ovre, kan Foryngelsen fortsættes ved at udvide Stribens Bredde fra Nord mod Syd.

fol. H Skodshøj.

Kile, der fornylig er udvidet første Gang.
I Baggrunden og til højre ses den først anlagte Kultur,
der nu er ved at komme fri af Græsvegetationen.

I de mellem Striberne tilbageværende Bevoksninger — Kulisserne — maa der af Hensyn til Faren for Stormfald ikke foretages Gennemhugninger. Naar Kulisserne er blevet saa smalle, at der kommer tilstrækkeligt Lys fra Siden, underplantes de, og Arealet er forynget.

Kileforyngelse har den store Fordel fremfor ren Nordrandsfor-

130aarig Rødgran. Palsgaard Skov. fot. H Skodshøj.

fyngelse, at man er i Stand til at angribe en Bevoksning med Foryngelse paa mange Punkter samtidigt, hvilket er af største Betydning, naar man staar overfor at skulle forynge store ensartede Rødgranflader.

I Sammenligning med Foryngelse af gl. Rødgran ved Underplantning frembyder Kileforyngelse, foruden de ved Underplantning opnaaede Goder — Skygge paa Kulturarealet, mindre Græsvækst og kun faa Snudebiller —, yderligere den Fordel, at Kulisserne i Modsætning til lysstillet Rødgran er meget vindfaste. Endvidere undgaar man, bortset fra den sidste smalle Stribe, at foretage Hugst og Udslæbninger i de unge Kulturer.

I Afd. 41, 42 og 75 m. fl. saa man det smukke Resultat af en næsten helt gennemført Foryngelse udført i 130aarig Rødgran ved Kilemetoden. Som Kulturtræart var i Hovedsagen anvendt Rødgran, hist og her blandet med Ædelgran for at stabilisere Bevoksningerne. Af samme Grund var der plantet større og mindre Grupper af Douglasgran og Lærk i Kilerne. Kulturerne var overalt vellykkede, og det var bemærkelsesværdigt at se, i hvor ringe Grad Kulisserne, til Trods for at de havde staaet i mange Aar, var præget af Stormfald.

Et tydeligt Bevis for denne Kulturmetodes Overlegenhed i Sammenligning med de tidligere anvendte var blandt andet, at Angrebene af Snudebiller var ophørt med at have nogen som helst praktisk Betydning for Kulturarbejdet paa Distriktet. Til Belysning heraf gav Skovrider Kierkgaard følgende Tal for Udgifterne til Efterbedring i Forhold til den totale Kulturudgift i Tiden 1921—1942.

Aar	Gennemsnitlig aarlig Kulturareal	Gennemsnitlig Kulturudgift pr. ha
1921—28.....	14,6 ha	1262 Kr.
1929—32.....	31,0 «	490 «
1933—42.....	104,0 «	432 «

Aar	Udgift til Efterbedring i % af den totale Kulturudgift	Kulturudgift omsat til Daglønne pr. ha
1921—28.....	24	163
1929—32.....	8	83
1933—42.....	4	59

Under Diskussionen om Kileforyngelsen kom man naturligt ind paa Spørgsmaalet om denne Kulturmetodes Anvendelighed i Hedeplantagerne Landet over. Der var almindelig Enighed om, at Metoden med Fordel maatte kunde praktiseres i de noget større Hedeplantager, naar

Palsgaard Skovridergaard.

man havde en nogenlunde sund og sluttet Rødgranbevoksning at støtte sig til. I de Plantager, der maatte anses for at være for smaa til den egentlige Kileforyngelse, kunde man antagelig med Held anvende simpel Nordrandsforyngelse.

Efter Frokosten, som indtoges i Haven til Palsgaard Skovridergaard, fortsatte Ekskursionen til Afd. 104, der bestaar af en rækkevis Blanding af Rødgran, Ædelgran og Bøg frembragt efter Lyda-angrebet Rødgran. Bevoksningen, der er ca. 75 Aar gammel, fremtræder i Dag som den smukkeste paa Distriktet, hvilket for en stor Del skyldes, at

50aarig Sitkagran.
Palsgaard Skov.

fol. H. Skodshøj.

Hedeselskabets Tidsskrift

1945

(66. Aargang)

Udgivet af
Det danske Hedeselskab

Viborg
Carlo Mortensens Bogtrykkeri
1945

Redaktionsudvalg:

Afdelingsleder, Civilingeniør **J. Parbo** (Formand),
Afdelingsleder, Skovrider **B. Steenstrup** og
Botaniker **N. C. Nielsen**.

Redaktør: **Har. Skodshøj**.

INDHOLD.

A. Administration.	Side
Ved Aarsskiftet, af Chr. Lüttichau og Niels Basse	1
Hedeselskabets Tidsskrift	15
Fred	45
Hedeselskabets Aarsmøde	48, 59
Aarsberetning, ved Niels Basse	79
Referat af Hedeselskabets Aarsmøde, ved H. Skodshøj	152
Hedeselskabets Regnskab	166
Hedeselskabets Bestyrelse	185
B. Plantning og Skovvæsen.	
Fra Plantningsforeningernes Arbejdsmark	24, 40, 54
Hvad plantes der? af Martin Sørensen	32
Statsskovenes Udbytte 1943—44, af S. A. C.	34
Det er meningsløst —, af C. F. Jensen	37
Dansk Plantageforsikringsforening	160
Plantningsselskabet Sønderjylland	179
Foryngelsesmetoder for Rødgran	186
C. Grundforbedring, Mose- og Engkultur.	
Svenske Forsøg med kunstig Vanding, af S. P. Sørensen	8
Vivianit som Fosforsyregødning, af A. Krøigaard	12
Fra Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed, af C. V. S. L.	52, 69, 107, 162, 178, 185
Lidt om Merglingen — før og nu, af J. P. Olesen	60
Nogle Tal om Dræning, af has.	180
D. Moseindustri.	
Tørveproduktionen i 1944 belyst ved Analyser, af Th. Mogensen	4
Tilvirkningen af Tørvestrøelse i 1944, af A. Krøigaard	16
Øget Tilskud for August-Tørv	59
Tørveproduktionen i 1946	193
E. Litteratur.	
Egen og Rønnen i dansk Folketro, ved B. St.	20
Træer og Buske i Vintertilstand, ved Th. Nielsen	21
Skovbrugets Driftsøkonomi, ved has.	70
46. Beretning fra Statens Forsøgsmejeri, ved C. V. S. L.	70
Landet, der skabtes om, ved has.	72
Sønderjyllands Kreditforening, ved has.	158
Oplevelser, Mennesker, Synspunkter, ved has.	159
Vildmosearbejdet	194
F. Dødsfald.	
Ejnar Ørnstrup, ved Aage Nielsen	3
Chr. Nøkkentved, ved B. Steenstrup	29

G. Forskelligt.	Side
Hedeselskabets Frugtplantage i Tønder, af J. P. Knudsen	21
Holdbarheden af Hegnspæle	38
Den 5. Maj	48
Uddeling af Legater, af Niels Basse	50, 74
Flag ved Skolerne, af Niels Basse	51
Hedebrugets Aarsmøde	72
En interessant Oversigt (De skandinaviske Skovarealer)	107
70 Aar, Departementschef J. W. Wilcke	157, 182
De danske Mergelskabers Aarsmøde, ved has.	171
Mindestensafsløring	195
Mindre Meddelelser:	
To 40-Aars Jubilæer	56
Sveriges Tørveproduktion	56, 77, 109
Vognmandskørsel med Brændsel	57
Norske Tørvepriser	58
A/S Jydsk Landvinding	58
Fagligt Kursus	76
60 Aar, Gaardejer K. Røhr Lauritzen	77
Vendsyssels Skovareal	78
Morsø Sdr. Herreds Plantage	78
Brædstrup-Kontoret	108
Aktie-Plantageselskabet for Aalborg Amt	108
Tyttebærhøsten	108
Dover Plantage	109
Eshøj Plantage — historiske Tal	110
De norske Skove	110
Kunstlig Tørring af Træ	163
Kongenshus Mindepark	164, 165
Hedeselskabets Personale	14, 164, 183
Tyttebær for 91 000 Kr.	165, 183
Statens Hedeudvalg	165
Skovhugsten for 1945—46	182
Finlands Skovhugst i Krigsaarene	182
Hedeskratten	183
Nye systematiske Undersøgelser af Danmarks Moser	184
50 Aar — L. Poulsen	197
Foreningen af danske Mosebrugere	197
Hugormens Liv og Levned	198
Oversigt over Grundforbedringsarbejder	198

FORFATTERFORTEGNELSE.

	Side
Basse, Niels: Aarsberetning	79
» : Uddeling af Legater	50, 74
» : Flag ved Skolerne	51
Basse, Niels og Chr. Lüttichau: Ved Aarsskiftet	1
S. A. C. = Sv. Aage Christensen: Statsskovenes Udbytte	34
Jensen, C. F.: Det er meningsløst —	37
Knudsen, J. P.: Hedeselskabets Frugtplantage i Tønder	21
Krøigaard, A.: Vivianit	12
» : Tilvirkningen af Tørvestrøelse i 1944	16
Larsen, C. V. S.: Fra Hedeselskabets Grundforbedringsvirksomhed	52, 69, 107, 162, 178, 185
» : 46. Beretning fra Statens Forsøgsmejeri	70
Lüttichau, Chr. og Niels Basse: Ved Aarsskiftet	1
Mogensen, Th.: Tørveproduktionen i 1944 belyst ved Analyser	4
Nielsen, Aage: Ejnar Ørnstrup	3
Nielsen, Th.: Træer og Buske i Vintertilstand	21
Olesen, J. P.: Lidt om Merglingen — før og nu	60
Skodshøj, Har. = has.: Skovbrugets Driftsøkonomi	70
» : Landet, der skabtes om	72
» : Referat af Hedeselskabets Aarsmøde	152
» : Sønderjyllands Kreditforening	158
» : Oplevelser, Mennesker, Synspunkter.	159
» : De danske Mergelselskabers Aarsmøde.	171
» : Nogle Tal om Dræning	180
Steenstrup, B. = B. S.: Egen og Rønnen i dansk Folketro	20
» : Chr. Nøkkentved	29
Sørensen, Martin: Hvad plantes der	32
Sørensen, S. P.: Svenske Forsøg med kunstig Vanding	8

Hedeselskabets Repræsentanter og Bestyrelse.

Repræsentanter:	Aar for sidste Valg	1. Gang valgt
<i>Aabenraa-Sønderborg Amter:</i>		
Konsul, Direktør Kr. Hansen, Aabenraa	(1944)	(1938)
Gaardejer Hans Schmidt, Kollund	(1941)	(1941)
<i>Aalborg Amt:</i>		
Amtsraadsmedlem N. C. Nielsen, R., Villa Bakkely, Langholt	(1944)	(1914)
Direktør Brink Jensen, Husmandskredit- foreningen, Aalborg	(1941)	(1941)
<i>Aarhus-Skanderborg Amter:</i>		
— — — (1941).		
Direktør E. Faber, Ry Nørskov, Ry	(1944)	(1944)
Proprietær Arentoft, Kysinggaard, Odder	(1944)	(1944)
<i>Haderslev-Tønder Amter:</i>		
Amtsraadsmedlem, Gaardejer Jens Hørlück, R., Skodborg	(1944)	(1921)
Borgmester, Apoteker J. Kjems, R., Løgumkloster	(1941)	(1941)
<i>Hjørring Amt:</i>		
Statsrevisor, Gaardejer J. S. Vanggaard, K., DM., p. p., Vandstedlund, Hjørring	(1944)	(1932)
Proprietær Aage Holm, R., Eskjær, Tolne	(1941)	(1935)
Husmand J. Libak Hansen, Agdrup, Taars	(1944)	(1932)
<i>Randers Amt:</i>		
— — — (1941).		
Hofjægermester A. Mourier-Petersen, R., DM., Rugaard, Hyllested. <i>Formand for Repræ- sentantskabet</i>	(1944)	(1908)
Proprietær C. Suhr Kirketerp, Alstrupgaard, Hadsten	(1941)	(1929)

	Aar for sidste Valg	1. Gang valgt
<i>Ribe Amt:</i>		
Direktør O. Vang Lauridsen, R., Vejen	(1941)	(1935)
Folketingsmand, Gaardejer Olav Øllgaard, Gredstedgaard, Gredstedbro	(1941)	(1941)
Gaardejer Søren Johansen, Holsted	(1944)	(1938)
<i>Ringkøbing Amt:</i>		
Amtmand A. Karberg, K., DM., Ringkøbing	(1941)	(1935)
Gaardejer P. Chr. Nagstrup, Ulfborg	(1941)	(1941)
Godsejer A. Olufsen, Quistrup, Struer	(1944)	(1938)
Gaardejer Jens Hagelskjær, Brandkjærgaard, Ilskov	(1944)	(1944)
<i>Thisted Amt:</i>		
Bankdirektør Chr. Poulsen, R., Nykøbing M.	(1941)	(1941)
Gaardejer N. Møller Holm, Vust	(1944)	(1942)
<i>Vejle Amt:</i>		
Hofjm., Greve K. Brockenhuus-Schack, Barritskov, Barrit	(1941)	(1935)
Hofjm. F. Neergaard, R., Tirsbæk, Vejle	(1944)	(1932)
Lærer Rasmus Mortensen, R., Lindeballe, Gadbjerg	(1941)	(1941)
<i>Viborg Amt:</i>		
Hofjægermester Chr. Lüttichau, R., Tjele, Ørum Sdr.lyng. <i>Bestyrelsens Formand</i>	(1941)	(1923)
Folketingsmand Laust Nørskov, R., Nørskovgaard, Møldrup	(1941)	(1923)
Godsejer K. Kieldsen, R., Lynderupgaard, Skals. <i>Næstformand</i>	(1944)	(1924)
<i>Sjællands Stift:</i>		
— — — (1944).		
Proprietær C. F. Lassen, Islebjerggaard, Frederikssund	(1944)	(1944)
Overretssagfører Axel Hulegaard, R., Gl. Torv 14, København K.	(1941)	(1935)
<i>Fyns eller Lolland-Falsters Stift:</i>		
Forstander Johs. Petersen-Dalum, R., Dalum Landbrugsskole, Hjallesø	(1944)	(1926)
<i>Valgt af Repræsentantskabet:</i>		
Grosserer Cornelius Petersen, Kmd., DM., Frederiksberggade 2, København K.	(1944)	(1935)
Godsejer, Dr. med. Hasselbalch, Borupgaard, Snekkersten	(1944)	(1935)

	Aar for sidste Valg	1. Gang valgt
Direktør C. E. Flensborg, R., DM., p. p., Viborg	(1943)	(1943)
Amtmand, Kmh., Hofjm., Lensgreve O. D. Schack, K., DM., Schackenborg, Møgeltønder	(1944)	(1923)
Husmand J. Kr. Jensen, Lillering	(1945)	(1942)
Godsejer C. C. Branth, Sødringholm, Dalbyover (valgt i 1923 i Aalborg Amt)	(1943)	(1923)
— — — (1942).		
Folketingsmand, Gaardejer Marinus Sørensen, Ø. Hvidbjerg, Redsted, Mors	(1944)	(1941)
Landstingsmand, Proprietær Martin Sørensen, Peterslund, Øster Assels	(1943)	(1934)
— — — (1942).		

Bestyrelsen:

Hofjægermester Chr. Lüttichau, R., Tjele, Ørum Sdrl. *Formand*.
Valgt af Repræsentantskabet 1943 (1930).

Hofjægermester A. Mourier-Petersen, R., DM., Rugaard, Hyllested.
Næstformand. Formand for Repræsentantskabet. (1. Gang 1931).

Godsejer C. C. Branth, Sødringholm, Dalbyover.
(Valgt af Repræsentantskabet 1945 (1933).

Amtsraadsmedlem, Gaardejer Jens Hørlück, R., Skodborg.
Valgt af Repræsentantskabet 1944.

Departementschef P. Stahlschmidt, Landbrugsministeriet,
København K.
Valgt af Landbrugsministeriet 1945.

Flv. Folketingsmand, Redaktør A. C. Mortensen, Viborg.
Valgt af Landbrugsministeriet 1932.

Landstingsmand J. Kr. Johansen, Løgstrup.
Valgt af Landbrugsministeriet 1935.

Gaardejer K. Røhr Lauritzen, R., Demstrupgaard, Sjørslev.
Valgt af De samvirkende Landboforeninger 1933.

Parcellist P. Nielsen, Vejager, Tvis.
Valgt af De samvirkende Husmandsforeninger 1933.

Jordbundsforholdene her er særlig gode. Saavel denne Bevoksning som en nærliggende Bøgebevoksning skæmmedes desværre af nogle af den tyske Værnemagt opførte Barakker m. m.

Herfra gik Turen videre til en af de faa ældre Bøgebevoksninger i Palsgaard Skov og videre til den sydøstlige Del af Skoven, hvor man saa Arealer med særlig daarlige Betingelser for Trævæksten.

Deltagerne saa der en smuk Forkultur af Birk anlagt i 1928—29 og underplantet med Rødgran og Ædelgran i 1936.

I Afd. 70 saa man særdeles smukke Bevoksninger af ca. 70aarig Ædelgran og 50aarig Sitkagran. Især Sitkagranen havde paa dette Sted udvist en fremragende Vækst.

Efter et Besøg i Planteskolen sluttede den vellykkede og lærerige Ekskursion med en Forfriskning paa Skovridergaarden.

Tørveproduktionen i 1946.

En Udtalelse af Kontorchef Holbøll.

I Anledning af, at man nu maa regne med, at den fremtidige Tørveproduktion i Danmark efter Krigsaarenes Afslutning paany vil blive omlagt til efterhaanden normale Forhold, har Tidsskriftet bedt Lederen af Landbrugsministeriets Tørvekontor, Kontorchef *Holbøll*, om en Udtalelse, og Kontorchefen svarer følgende:

Der er Grund til nu, hvor Krigsaarene er afsluttet, at yde de danske Tørveproducenter en Anerkendelse. Selvom Producenterne af Tørv for manges Vedkommende ikke har været helt tilfredse med de opnaaede Priser, og selvom paa den anden Side Forbrugerne er tilbøjelig til at mene, at de har betalt Tørvene temmelig dyrt og at de ikke alle har været lige gode, saa er Hovedformaålet naaet. Der er i disse Aar produceret ialt ca. 30 Millioner Tons Tørv, og Opvarmningen er gennemført baade hos Private, offentlige Institutioner og i industrielle Anlæg paa nogenlunde tilfredsstillende Maade. Dette kan og bør vi takke de danske Mosebrugere for. Selvom der er ydet Statstilskud og anden Statshjælp paa forskellig Maade, saa er det dog Tørveproducenterne, vi har særlig Grund til at takke.

Kontorchef Holbøll.

Hvorledes det skal gaa i næste Sæson, er det vanskeligt at sige noget om, men det er dog givet, at det for 1946 ogsaa vil være nødvendigt med en ret stor Tørveproduktion. Personlig vil jeg mene, at der maa ydes en begrænset Garanti for en vis Produktion, jeg vil antage for 3—4 Millioner Tons. Med Hensyn til Maksimalprisen næste Aar, er det ogsaa vanskeligt allerede nu at tage Stilling, men Spørgsmaalet vil blive nøje overvejet. Derimod er det givet, at der til næste Aar ikke vil blive ydet Tilskud til Augustproduktion eller til vanskeligtstillede Moser, og om der overhovedet vil blive givet Tilskud til den ordinære Produktion vil komme til at afhænge af Priserne. Jeg maa betragte det som givet, at Tørveproduktionen i næste Sæson udelukkende vil blive drevet paa de gode og rentable Moser.

I denne Forbindelse skal jeg udtale min Glæde over, at det er lykkedes at faa nedsat Landbrugsministeriets Moseudvalg, der skal i Gang med at udarbejde en Redegørelse for Mosernes Udnyttelse i de forløbne Aar og en Undersøgelse af, hvad der endnu er tilgængeligt af værdifuld Tørvemasse. Udvalget bestaar af Direktør Niels Basse, Hedeselskabet, som Formand, Direktør Jul. Rasmussen, Vorbasse, som Repræsentant for Mosebrugerne og mig som Repræsentant for Landbrugsministeriet med Konsulent Krøigaard, Hedeselskabet, som Sekretær.

Iøvrigt kan jeg oplyse, at Udbetalingerne af Statstilskudet for i Aar er i fuld Gang, men selv om der er et stort Ekstramandskab beskæftiget hermed, tager det jo nogen Tid, inden alle Beløb er afregnet. Der er bevilget indtil 30 Millioner Kr., men der bliver dog næppe Brug for alle Pengene. I hvert Fald udbetales der jo ikke Tilskud, hvis der er Producenter, der har solgt Tørv udenom Rationeringen.

Litteratur.

Vildmosearbejdet.

Et Værk om Arbejdet paa Vildmosen gennem 25 Aar.

Erfaren Mand er god at gæste — hedder et gammelt Ord. Det er det Indtryk, man faar ved at læse den fornylig udkomne Bog af Konsulent M. K. Kristensen om »Vildmosearbejdet« — en Bog om det imponerende Størværk, som de store Kultiveringsarbejder i Store Vildmose maa siges at have været, og som »M. K.« har deltaget i igennem alle disse 25 Aar, der nu er gaaet siden Arbejdet toges op.

Vildmosen har alle Tider været en Verden for sig, i Aarhundreder en lukket Bog, som først Kultiveringsarbejderne har aabnet Adgang til, hvorefter det viser sig at være et Eventyr af den mest spændende Karakter, i hvert Fald maa det betegnes som saadan, hvis man har lidt Sans for vort

Lands Historie og den Udvikling, man kan læse sig til ved at udforske Jordbundens Gaader, saaledes som man netop i saa rigt Maal har faaet Lejlighed til det i Vildmosen.

Bogen bygger paa faglige Redegørelser om Vildmosens geologiske Udvikling, om dens Befolkning i Oldtid og historisk Tid og om de mange Planer, Forsøg og Forberedelser med Hensyn til Udnyttelsen, men naturligvis er Bogen først og fremmest en Redegørelse for Arbejdet, som det har udviklet sig gennem de sidste 25 Aar, efter at Vildmosekommissionen var nedsat og Arbejdet taget op

I den udførlige og indgaaende Skildring af de forskellige Faser i Udviklingen faar man et stærkt Indtryk af de store, ofte uforudsete Vanskeligheder, der har været, men faar samtidig ogsaa bekræftet Følelsen af, at der har været sat mere end almindelig Vilje ind for at løse Opgaven. Der er ingen Tvivl om, at Idealisme har været en virksom Drivfjeder, samtidig med at Befolkningen har fylket sig om Arbejdet og støttet det paa alle Maader. Store Bevillinger er beredvilligt blevet givet, Tekniken har været taget i Brug, hvor det var gør ligt — Ingeniørnsilde og praktisk Kunnen har her fejret virkelige Triumfer, Vanskelighederne er til enhver Tid blevet overvunden.

Bogen er sat op som et Eventyr med flere Hundrede Billeder, maaske med lidt for mange Billeder af Privatpersoner, som i og for sig ikke kan interessere Offentligheden, der vel nok hellere havde set en Del flere *større* Billeder, men dette kan kun være en uvæsentlig Anke, der intet betyder i Forhold til den Værdi, Bogen rummer med sit Væld af historiske, kulturelle, tekniske og faglige Oplysninger.

Foruden »M. K.« har Professor, Dr. phil. *Knud Jessen* og Museumsinspektør *Riis Møller* samt nu afdøde Professor *A. Mentz* ydet værdifulde Bidrag.

Mindestensafsløring.

Igennem flere Aar har der, som det vil være dette Tidsskrifts Læsere bekendt, været forberedt Rejsning af et Mindesmærke i Sparkjær for Ritmester Mathias Rahbek. Planerne fremsattes i moseindustrielle Kredse allerede i 1942, og siden da er der til Formaalet indsamlet godt 6000 Kr., saaledes at Mindestenen kunde afsløres den 19. November ved en smuk Højtidelighed i Sparkjær, hvor der var samlet et stort Antal af Medlemmerne af Foreningen af danske Mosebrugere og Repræsentanter for andre Interesserede, Borgere i Sparkjær og Repræsentanter for Ritmester Rahbeks Familie.

Som hosstaaende Billede viser det, er Mindesmærket en usædvanlig stor og smuk Natursten, hvorpaa er indsat et vellignende Broncerelief af Ritmester Rahbek. Afsløringstalen skulde have været holdt af Ingeniør M. Ny-

fol. Skodshøj.

Det vellignende Relief
paa Mindestenen.

fol. Skodshøj.

Fabrikant Jul. Rasmussen, Vorbasse,
holder Afsløringstalen, inden Dækket falder.

fol. Skodshøj

Mindestenen for Ritmester Rahbek og Hustru.

boe, der havde en meget nær Tilknytning til Ritmester Rahbek, men M. Nyboe var blevet forhindret, og i Stedet oplæste Direktør *Jul. Rasmussen* M. Nyboes Tale, der i smukke og rammende Ord skildrede Ritmester Rahbeks Betydning og Virksomhed for den danske Moseindustri.

Direktør *la Cour*, Pindstrup, henlagde Blomster paa Foreningen af danske Mosebrugeres Vegne og Direktør *Niels Basse*, Hedeselskabet, talte paa Hedeselskabets Vegne.

Fru *Stegmann*, Tønder, Datter af Ritmester Rahbek, takkede for Hyldesten til Faderens Minde og rettede en særlig Tak til Direktør *Jul. Rasmussen*.

Mindehøjtideligheden sluttede med en Sammenkomst i Forsamlingshuset, hvor der blev talt mange smukke Ord.

Mindre Meddelelser.

Brønderslev og Omegns Plantningsforening

har holdt Generalforsamling i November. Formanden, Rentier *Lars Bak*, Sterup, oplyste, at der er udleveret 50 200 Naaletræer og 20 800 Løvtræer.

Til Bestyrelsen genvalgte Gaardejer *Holger Dahl*, Ø. Brønderslev, og Gaardejer *Steffen Mikkelsen*, Mellerup.

*

50 Aar.

Den 8. Januar fylder Hedeselskabets Kasserer, *L. Poulsen*, 50 Aar. Offentligheden kender ikke meget til det store og betydningsfulde Arbejde, som *L. Poulsen* nu i en Aarrække har røgtet med en aldrig svigtende Omhu og Akkuratesse, men saa meget mere har Hedeselskabets Personale fra øverste Ledelse til det fjerneste Distriktskontor lært at sætte Pris paa ham. Alt er altid i den mest fuldendte Orden, naar han har med det at gøre, og der er hos ham en næsten legendarisk Evne til at overkomme alt og vide alt og mere til, end hvad en Kasserer sædvanligvis bør kende til den Institution og det Personale, han kommer i Berøring med.

*

Foreningen af danske Mosebrugere

holdt den 19. November Generalforsamling i Viborg med Ingeniør *Damgaard*, Odense, som Dirigent. Formanden, Direktør *Jul. Rasmussen*, Vorbasse, anslog i sin Beretning Tørveproduktionen i 1945 til ca. 5 Millioner Tons, altsaa en væsentlig Nedgang sammenlignet med Aaret før.

Under Forhandlingen fremsattes en stærk Kritik af Tørvekontrollen, hvis

Konklusion var, at Producenterne ønskede Kontrollen gennemført paa Af-senderstation i Stedet for paa Modtagerstation.

Til Bestyrelsen nyvalgte Direktør *M. Fønnesbeck*, Stakroge, i Stedet for Ingeniør Damgaard, Odense, der ikke ønskede at modtage Genvalg. Direktør *Christensen*, Blaaehøj, valgtes i et paafølgende Bestyrelsesmøde som Formand, idet den hidtidige Formand nægtede at modtage Genvalg som Formand.

*

Hugormens Liv og Levned

er gjort til Genstand for en udførlig Undersøgelse af den svenske Forsker *John Bernström*. I den offentliggjorte Afhandling findes mange Smaating nævnt, som de fleste ikke har nogen Anelse om. Det viser sig saaledes, at Hugormehunnen bliver kønsmoden i sit fjerde Aar, men Hannen først i sit femte Aar. Som bekendt har Hugorme som oftest en stor Fedtreserve oplagret i Bughulen, helt op til 14—17 % af Totalvæksten, men der tæres næsten ikke paa den i Vinterdvalen. Først naar de kommer frem om Foraaret gaar der Svind i Fedtreserven, idet det viser sig, at Hugormene overhovedet ikke tager Næring til sig i ca. 1 Maaned efter at de er kommet frem, nærmere bestemt ikke før de har skiftet Ham, efter hvilket Tidspunkt Parringstiden indledes og igen varer ca. 1 Maaned. I Parringstiden æder Hunnerne, men bliver i hele denne Periode i Nærheden af Vinterboet, medens Hannerne strejfer vidt omkring og — intet æder. Først naar Ungerne ca. 10 Uger efter Parringen er kommet til Verden begynder Hunnen at strejfe omkring efter Føde, idet den i hele Graviditetsperioden igen har undladt at tage Næring til sig. Ejendommeligt nok er det ogsaa kun hvert andet Aar, at den enkelte Hun sætter Unger i Verden.

De her nævnte Forhold er gældende for Midtsverige, og Forfatteren er tilbøjelig til at antage, at der raader andre Regler og sydligere Forhold, hvor Vinteren er kortere og Sommeren tilsvarende længere.

*

Landbrugets Gældsforhold

har undergaaet adskillige Ændringer i Krigsaarene. I Fl. »Stat. Aarbog«, der lige er udkommen, er den samlede Prioritetsgæld fra 1940 til 1944 steget fra 4,17 Milliarder Kr. til 4,24 Milliarder Kr. Det er Kreditforeningsgælden, der er steget, medens Sparekassegælden er faldet fra 0,72 Milliarder Kr. til 0,66 Milliarder og anden Prioritetsgæld ligeledes er falden fra 1,41 Milliarder Kr. til 1,28 Milliarder Kr.

*

Oversigt over Grundforbedringsarbejder.

I Fortsættelse af Landbrugsministeriets Opgørelse over Grundforbedringsarbejder udført efter Loven af 26. Februar 1937 foreligger nu en Oversigt pr. 1. Oktober 1945. Ialt er der udført Dræning af 182 953 ha, Vanding af 283 ha, Mergling af 1326 ha, Kalkning af 2211 ha, Inddigning af 674 ha og Nykultivering af Hede og Moser 1174 ha. Udgifterne har ialt været 60,9 Millioner Kr., hvoraf Statstilskudet har udgjort 45,9 Millioner Kr.

Desuden er der udført Vandløbsreguleringer og Vejarbejder for 10,7 Millioner Kr. med et Statstilskud paa 3,9 Millioner Kr.

Til Grundforbedringsarbejder efter Loven af 26. August 1941, behandlede af Tremandsudvalgene (Sager under 800 Kr.s Værdi), er der bevilget et samlet Statstilskud paa 5,7 Mill. Kr., hvorvd der er udført Arbejder for ialt 11,5 Mill. Kr. i Perioden 26. August 1941 til 1. Oktober 1945.

SOPHUS BERENDSEN A/S

V. Farimagsgade 41 . København V.
Kannikkegade 18 . Aarhus

Alt Entreprenørmateriel

Leverandør til Hedeselskabet

Tegn Annonce i

Jydsk Telefonbog

Jydsk Telefon-Aktieselskab
Aarhus

**TIL ALLE SLAGS
BYGNINGER**

TAG- OG VÆGBEKLÆDNING

DANSK ETERNIT FABRIK A/S
AALBORG
SALGSKONTOR: KAMPMANN-
GADE 2 - KØBENHAVN V.

Assurance-Compagniet

BALTICA A/S

København K.

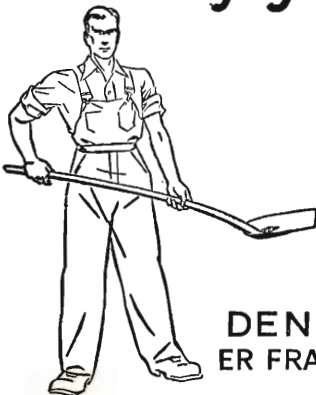
Bredgade 42.

Ellidshøj Kridt- & Kalkværk

v/ C. M. Christiansen, Aarhus
Tlf. Ellidshøj 4 og Aarhus 7312

**Fabrikation af Jordbrugskalk
samt Foderkridtmel**

Den er rigtig!

DEN
ER FRA

Zinck GODT-
HAAB

**TJÆREBORG
CEMENTSTØBERI**

F. CHR. JENSEN
— Telefon 21 —

Impræg. Cementrør efter In-
geniørforeningens Normer. —
Monierrør i forskellige Di-
mensioner fra 50—125 cm.

**J.Chr.Petersens
Papirhandel**

*„Høvelingen“
ved Nikolaj Taarn*
KØBENHAVN K.

*Hovedforhandler
af Statens Papir*

**Spedalsø
Cementvarefabrik**

R. Jensen . Indeh. J. Jensen
Tell. 504 Horsens

Imprægnerede Rør efter
Ingeniørforeningens
Normer. Drænrør i forsk.
Dimens. fra 10-50 cm.
Brøndringe.

Forlang Tilbud.

Aktieselskabet

Brødrene Brincker

Grelsdal Hammerværk pr. Vejle
Grundlagt 1867

Specialitet: **Tørvegrebte, Tørvespader, Drænværktøj, Lyngleer.**

Alle Slags Grebe, Forke, Spader, Roehakker, Høstleer
og Haveredskaber leveres med fuld Garanti.

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

ANDELS-PENSIONSFORENINGEN

Vestre Boulevard 47. Tlf. C. 2728.

(Gensidigt Pensionsforsikringsselskab.)

København V.

Pensionsforsikringer, Liv-, Overlevelsels- og Børnerenter.

HELLESENS Haandlygte Model 1942
er en stor, stærk, paalidelig Haandlygte

HELLESENS Haandlygte, Model 1942
giver blændende Lys Aar efter Aar med

HELLESENS

verdenskendte Tør-
element

HELLESENS

Haandlygte
Model 1942

I Regn og Blæst
uden at blinke

Absolut farefri i Ga-
rager, Stalde, Pak-
huse og i Hjemmet

Uundværlig i
Jægerhytten

Brug **RANDERS**
REB

**Herning Hede-
& Diskontobank.**

10—12½. 2½—5.
Telefon 5, 273 og 720.

**Hammerum Herreds
Spare- og Laanekasse**

HERNING

Telefon 10 og 314

Østergade 6

Kontortid

10—12,30 og 14,30—17

Rødkjærsbro Cementvarefabrik

ved I. T. BIRK . . . Telef. Rødkjærsbro 14

Fører kun Δ mærkede Varer.

Alle Arter Betonvarer til Afvanding og Kloak føres.

FORLANG TILBUD

Alt i prima røde Drænrør.

**Silkeborg, Herning og omliggende
Teglværkers Salgskontor**

Torvet 6, Silkeborg

Telefon 1200

repræsenterende følgende Værker:

A/S Lysbro Teglværk.
De Forenede Teglværker,
Lysbro.
Bøgild Teglværk, Lysbro.
Vinderslevgaard Teglværk.
Paarup Teglværk.

Bjødstrup Teglværk.
Gjern Teglværk.
Visgaard Teglværk.
Højriis Teglværk, Ikast.
De Forenede Midtjyske
Teglværker, Herning.

Røde

Drænrør

fra 2*—12* haves
altid paa Lager.
Forlang Tilbud.

„Sofienlund“

Teglværk.

Telefon 10 Ulstrup.

Mejeriernes og Landbrugets Ulykkesforsikring

Tlf. 14350 . Gensidigt Selskab . Reventlowsgade 14 . København V.

Ansvarforsikring

Automobilforsikring

Hotel Herning.

Telf. 21—41.

Byens første Hotel.

Carlo Mortensen

BOGTRYKKERI
OG KARTONNAGEFABRIK

VIBORG

ST. SCT. MIKKELSGADE 21

TELEFON 355

I Tilfælde af Fejl
ved
Bladets Levering

til Medlemmerne, bedes disse i hvert enkelt Tilfælde først henvende sig til det stedlige Postkontor. Saafremt en saadan Reklamation skulde være frugtesløs, bedes Medlemmerne henvende sig til Bladets Ekspedition, Hedeselskabets Hovedkontor, Viborg.

Stenstrup og Odense
Teglværkers Kontorer

Stenstrup - Telefon Nr. 19

Prima Drænrør

Bind dit *Nej med*

DET DANSKE
-Standard-Høstbindegarn
FRA
A/S ESBJERG TØVVERKSFABRIK

LEVERANDØRER TIL DE SAMV. PLANTNINGS-
FORENINGER OG HEDESELSKABET

SKOVFRØKONTORET

JOHANNES RAHN & SØN NORMASVEJ 21 · KØBENHAVN-VALBY · TELF. VALBY 2

Leverer alle Arter Skovfrø efter forudgaaende Undersøgelse
ved Statsfrøkontrollen i København samt med nøje Angivelse
af Proveniensen. — Prisliste sendes paa Forlangende.

Brostrøms
Planteskole

VIBORG
ved C. Nielsen
Telefon 42

leverer alle
Planter for Have,
Mark og Skov —

Haardføre og veldrevne
Arter for ethvert Formaal
Forlang Tilbud
Vi garanterer Kvaliteten

Randers
Planteskole

v. Petri Petersen
Telefon 423

Alt i haardføre
og veludviklede Planter
til Have, Mark og Skov

Frøavlscentret Hunsballe

Holstebro
Telefon 533

Frøavl
og Frøhandel

P. KRUSES
PLANTESKOLE

— MUNDELSTRUP —
Telefon Tilst Nr. 7

Skovplanter
Haveplanter

Forlang Prisliste eller Tilbud

PALUDANS
PLANTESKOLE

— KLARSKOV —
130 Tdr. Land.

Skovplanter,
Hæk- og Hegnsplanter,
Allétræer,
10 Millioner Prikleplanter.

Forlang Prisliste.

TELEFON KLARSKOV NR. 9.

A/s Skive Markfrøkontor

Grundlagt 1896
Telf. 94 Skive

Frøavl Frøhandel

Hulkjærhus
Planteskole

Rødkjærsbro
Telefon Ans 25

Planter til
Skove
Læhegn
Haver

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)
— Grundlagt 1887 —
KOLDING
Telefon 43

A/s SØNDERJYDSK
FRØFORSYNING

Frøavl & Frøhandel

Aabenraa

Telefon 3047

Trifolium's Frø
giver stor Høst.

Anvend Tørvestrøelse ved Dræning.

Paa Jorder med fintsandet Undergrund kan en Tilsanding af Drænrørene forebygges ved Anbringelse af et Lag Tørvestrøelse („Hundekød“) omkring Stødfugerne, ligesom Tørvestrøelse med Fordel benyttes ved Dræning i stiv Lerjord. Spørg Hedeselskabet.

Varde Bank

Esbjerg Afdeling

Kongensgade 62
og Fiskerihavnen

Danatex Træfiberplader

100 % dansk – mod Kulde, Fugt og Lyd

AXEL PRIOR Akts.
Bredgade 33 - Centr. 23
KØBENHAVN K.

A/S L. HAMMERICH & CO.
Grønnegade 57-59 - Tlf. 7050
V. Ringgade - AARHUS

AARHUS PRIVATBANK

Aktieselskabet

— stiftet 1871 —

AARHUS: Hovedkontor KØBENHAVN: Nygade 1
Aktiekapitalen & Reserver ca. 17 Mill. Kr.
hæfter til Sikkerhed for alle Indskud

TRÆLØSE PR. HERLUFMAGLE – TLF. SKELBY 83
Under Kontrol af Sydsjællands Planteavlsludoalg.

Dansk Brandforsikringselskab

af 1904 - gensidigt Selskab.

Bygninger og Løsøre.
Virkefelt hele Landet.

Hovedkontor: Banegaardsplads 4, Aarhus.

„VERMUND“

Landbrugslotteriet.

Største Gevinst Værdi 80,000
Kr. Præmie 10,000 Kr. Ialt
i en Serie 38,000 Gevinster
+ en Præmie. — Tils.
Kr. 1 Million 823,460. —
Trækkes samtidig med
Klasselotteriet.
Lodsedler faas hos alle
Kollektørerne samt i
Hoved-Kollektionen, Frederiksberggade 2, København K.

A/S L. Hammerich & Co.
Specialforretning i Bygnings-
artikler. . . Grundlagt 1854
Telefon Nr. 7050 (3 Linier)
Aarhus

Aktieselskabet

Veje Bolte- & Møtrikfabrik

Grundlagt 1899

Telefon 2120

Telegr.-Adr.: Boltefabriken

Alle Slags Bolte, Skruer
og Skinnespiger

Leverandør til
De danske Statsbaner

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands

Kulkompagni

Nørresundby

Telefon 4227 - 4228

Fabrik: Kaas

Telf. Kaas 11.

Dansk Landbrugs- og Handelslaboratorium

ved R. KROGH

Odense - Telefon 1731 - 2 Lin.

Annoncér i Hedeselskabets Tidsskrift

SPRIT

til teknisk Anvendelse.

Morsø Støbegods

BRÆNDEOVNE

BRÆNDEKAMINER

AKTIESELSKABET

N.A. Christensen & Co.

KGL. HOFLEVERANDØR

NYKØBING MORS

Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, Civilingeniør J. Parbo (Formand),
Afdelingsleder, Skovridder B. Steenstrup og Botaniker N. C. Nielsen.

Redaktør: Har. Skodshøj.

Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.